

Wyciąg z raportu - „Obszary inteligentnych specjalizacji województwa lubuskiego”

Rekomendowane obszary inteligentnych specjalizacji województwa lubuskiego

1.5. Rekomendowane obszary inteligentnych specjalizacji województwa lubuskiego

Duża różnorodność gospodarcza i naukowa województwa lubuskiego oraz brak jednej, wyróżniającej się specjalizacji przemysłowej jest przesłanką do wyboru specjalizacji znajdujących się na styku wyłonionych obszarów, które odpowiadają na potrzeby mieszkańców oraz wpisują się w trendy światowe. Należy sobie jednak zdawać sprawę, że zbytnie rozszerzanie proponowanych obszarów może prowadzić do słabszej identyfikowalności województwa lubuskiego jako regionu o określonych priorytetach rozwoju. Dywersyfikacja będąc przeciwieństwem specjalizacji utrudnia wybór tych dziedzin, które mają w regionie dominujące znaczenie. Brak jednej, wyróżniającej się specjalizacji przemysłowej, usługowej czy naukowej jest przesłanką do zaproponowania dwóch podejść do procesu wyboru inteligentnych specjalizacji regionu:

I. Podejścia branżowego – wyłonienie inteligentnych specjalizacji województwa lubuskiego w oparciu o dotychczasowe weryfikowane obszary specjalizacji pozwalające na wskazanie priorytetów rozwojowych województwa w oparciu o zidentyfikowane branże, przy czym lista branż nie jest w tym przypadku jednoznacznie zamknięta. Wprowadzenie piątego obszaru: kooperacji społeczno-branżowej pozwala na rozszerzenie wykazu wspieranych branż także na inne obszary specjalizacji.

II. Podejścia międzysektorowego – wyłonienie inteligentnych specjalizacji województwa lubuskiego w oparciu o obszary stanowiące punkty styczne wyłonionych obszarów, technologii i procesów stanowiących pewnego rodzaju sieć, w której koncentracja powiązań wyznacza inteligentną specjalizację regionu.

Wybór zaproponowanej listy inteligentnych specjalizacji regionu lubuskiego jest efektem wszystkich przeprowadzonych badań i analiz zarówno w ramach I jak i II etapu Projektu. Jest efektem przeprowadzonych warsztatów z głównymi interesariuszami regionu, spotkań Lubuskiej Rady Innowacji, oraz konsultacji społecznych z przedsiębiorcami. **Warto podkreślić, że spotkania te, ze względu na dywersyfikację branżową i naukową regionu stanowiły bardzo ważny etap podejmowania decyzji co do wyłaniania branż lub obszarów specjalizacji. Efektem są zmiany jakie dokonano zarówno w nazewnictwie specjalizacji jak i propozycja II podejścia - międzysektorowego.**

Etap I Projektu zakończył się pogłębioną analizą potencjałów regionu lubuskiego i doprowadził do wyłonienia:

1. Kluczowych specjalizacji regionu:

- a. **Produkcja i usługi dla przemysłu motoryzacyjnego.**
- b. **Wytwarzanie maszyn, urządzeń, zespołów i części metalowych oraz konstrukcji i wyrobów spawanych.**

Wymienione w punkcie a i b branże są branżami o dominującym znaczeniu w regionie. Znaczenie to wynika m.in. z ich potencjału zatrudnieniowego, liczby przedsiębiorstw, wielkości obrotów, internacjonalizacji oraz wielu innych czynników, które zostały wzięte pod uwagę w trakcie przeprowadzonych badań.

2. Starterów gospodarczych regionu:

- c. **Technologie i usługi środowiskowe.**
- d. **Technologie i usługi dla zdrowia człowieka.**

Startery gospodarcze to branże, których potencjał trudno jest ocenić na bazie dostępnych wskaźników ilościowych. Są to jednak obszary, których rozwój jest zgodny z priorytetowymi kierunkami rozwoju Unii Europejskiej. Wyłonione startery gospodarcze zostały uzgodnione w drodze konsensusu na warsztatach oraz spotkaniach z ekspertami.

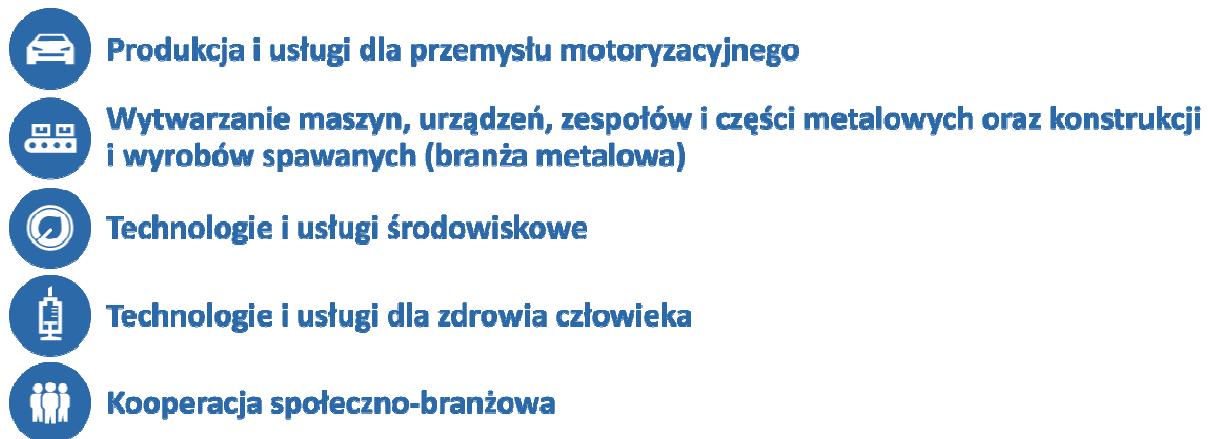
Dodatkowo w trakcie prowadzonych spotkań warsztatowych oraz wywiadów z ekspertami wskazywano na istotne dla regionu potencjały takie, jak: współpraca międzynarodowa lubuskich przedsiębiorców (głównie

transgraniczna), kapitał społeczny regionu, rozwój nowoczesnych usług, (np. ICT, usług w szeroko pojętego zdrowia populacji). Sektory zidentyfikowane w ten sposób zakwalifikowano do jednego wspólnego obszaru pod nazwą:

e. Kooperacja społeczno – branżowa.

Wyłoniono w ten sposób 5 specjalizacji:

Rysunek 1. Specjalizacje województwa lubuskiego

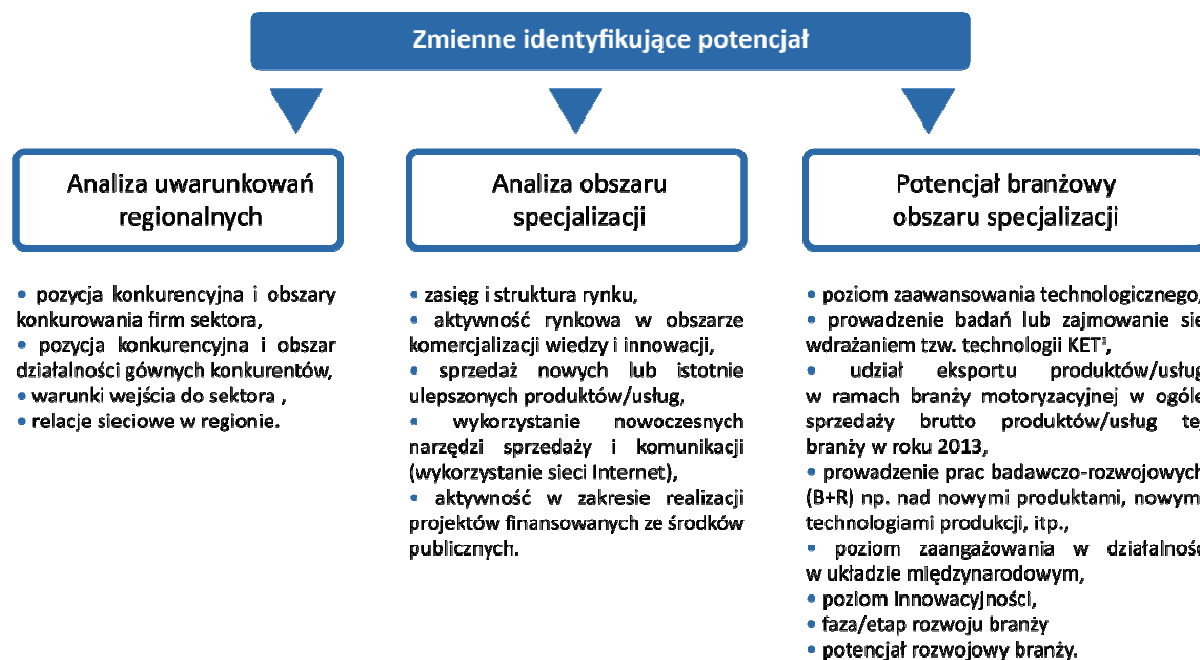

Źródło: opracowanie własne

W trakcie II etapu badań dokonano pogłębionej analizy wyżej wymienionych branż diagnozując ich potencjał pod względem:

- 1. Potencjału branżowego obszaru specjalizacji.**
- 2. Analizy obszaru specjalizacji.**
- 3. Uwarunkowań regionalnych rozwoju obszaru specjalizacji.**

Rysunek 2. Zmienne identyfikujące potencjał poszczególnych specjalizacji pod kątem wyłonienia inteligentnych specjalizacji

Źródło: opracowanie własne

Przeprowadzona na II Etapie projektu pogłębiona analiza branżowa wyłonionych specjalizacji regionalnych województwa lubuskiego pozwoliła na sformułowanie następujących wniosków:

1. Wyłonione w I etapie Projektu specjalizacje mają potencjał branżowy do dalszego rozwoju.
2. Zaproponowany w I etapie Projektu podział na specjalizacje regionu jest ukierunkowany gospodarczo, branżowo, natomiast w mniejszym stopniu uwzględnia potencjały regionu takie, jak: przyrodniczy, społeczny, infrastrukturalny.

Wnioski z przeprowadzonych badań przyczyniły się do zarekomendowania Zarządowi Regionu wyboru spośród dwóch zaproponowanych podziałów:

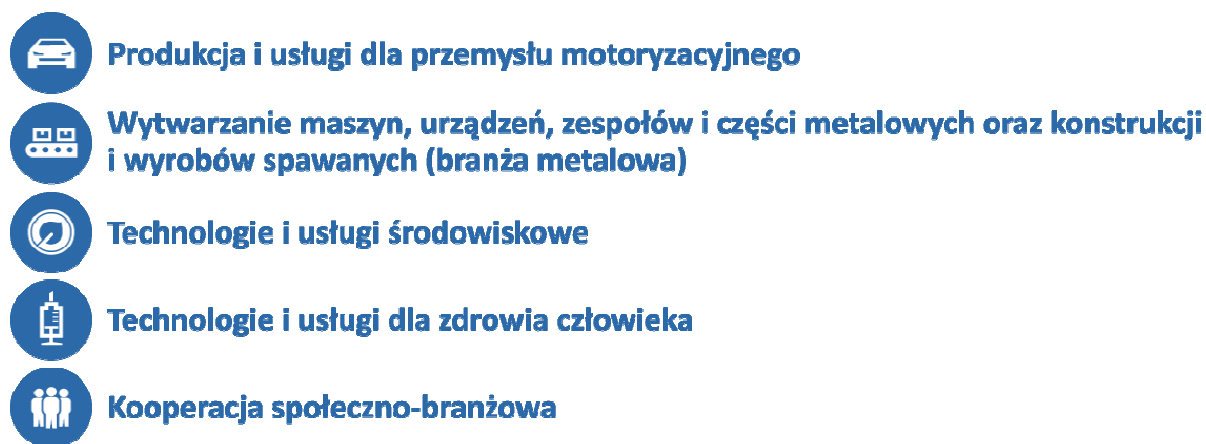
- I. Podział oparty na podejściu branżowym obejmujący 5 inteligentnych specjalizacji województwa lubuskiego.
- II. Podział oparty na podejściu międzysektorowym obejmujący 4 inteligentne specjalizacje województwa lubuskiego.

5.5.1. Podział oparty na podejściu branżowym obejmujący 5 inteligentnych specjalizacji województwa lubuskiego

Podział oparty na podejściu branżowym obejmujący 5 inteligentnych specjalizacji województwa lubuskiego. Na bazie informacji zebranych w trakcie zrealizowanych badań oraz w wyniku wniosków zgłoszonych przez uczestników spotkań konsultacyjnych możliwe są następujące rozwiązania w tym zakresie:

- I. Ustalenie listy inteligentnych specjalizacji województwa lubuskiego w oparciu o dotychczasowe weryfikowane obszary specjalizacji obejmujące:

Rysunek 3. Inteligentne specjalizacje województwa lubuskiego – propozycja I

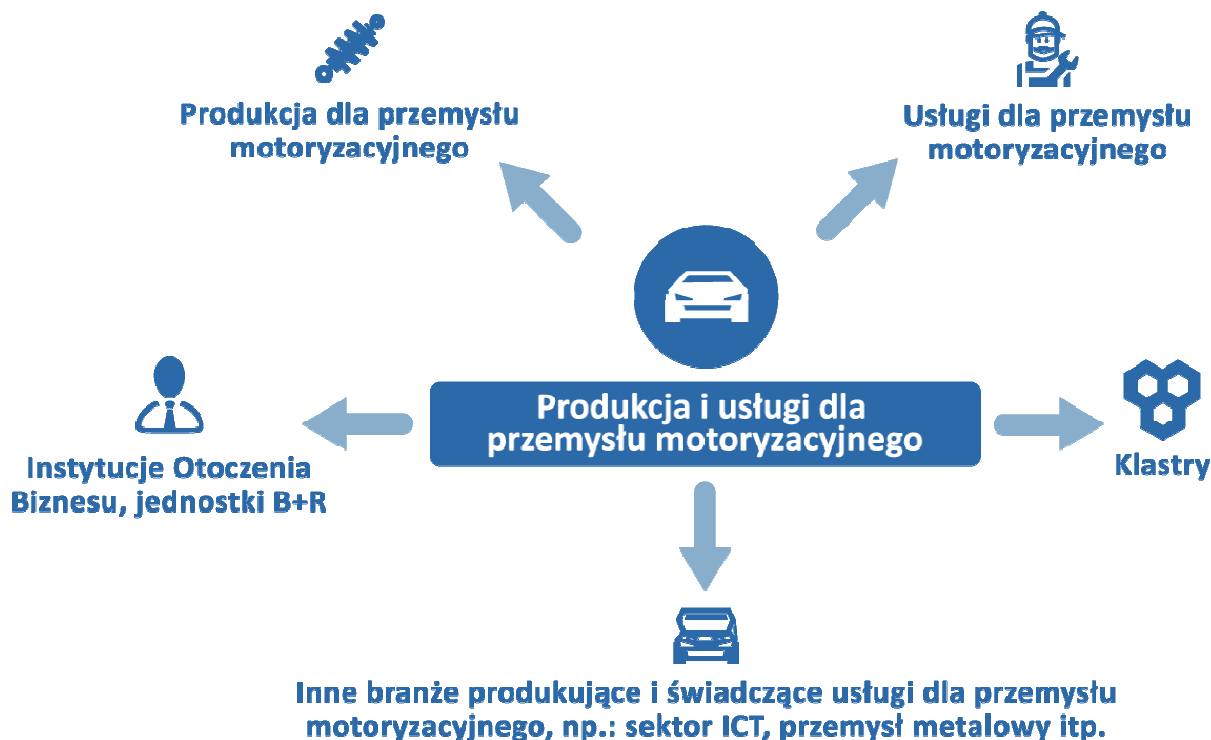
Źródło: opracowanie własne

Wyłoniona w ten sposób lista inteligentnych specjalizacji województwa lubuskiego pozwala z jednej strony na jasne i stosunkowo precyzyjne wskazanie priorytetowych kierunków rozwoju regionu w ramach czterech pierwszych obszarów specjalizacji. Z drugiej strony, poprzez zdefiniowanie piątej specjalizacji jako stosunkowo szerokiego obszaru kooperacji społeczno-branżowej pozwala na ukierunkowanie przyszłego rozwoju regionu na obszary o obecnie mniejszym bądź raczej komplementarnym-wspomagającym-uzupełniającym znaczeniu, których dalszy rozwój może nastąpić w przyszłości. Zaproponowane w ten sposób rozwiązanie w opinii zespołu realizującego projekt ma swoje zalety np.:

- dość szczegółowo wskazuje priorytetowe kierunki rozwoju województwa lubuskiego;
- z drugiej strony zaproponowane obszary poprzez podkreślenie znaczenia usług nie są jedynie obszarami technologicznymi, co mogłoby stanowić zagrożenie w przypadku braku intensywnego rozwoju firm technologicznych z tych obszarów specjalizacji;
- poprzez uwzględnienie obszaru piątego najbardziej otwartego ukierunkowanego na szeroko rozumianą kooperację branżową pozwala w ramach inteligentnych specjalizacji uwzględnić również te obszary, których znaczenie jest obecnie mniejsze, co nie oznacza, że nie mają one potencjału do tworzenia innowacji w przyszłości.

Obszary tworzące zaproponowane w tym ujęciu specjalizacji przedstawiają się następująco:

Specjalizacja I: Produkcja i usługi dla przemysłu motoryzacyjnego

Źródło: opracowanie własne

Potencjał rozwoju tej specjalizacji określają następujące czynniki:

- Widoczne zaawansowanie technologiczne badanych firm, przy jednoczesnym znacznym udziale firm o przeciętnym poziomie zaawansowania.
- Znaczny potencjał eksportowy.
- Przeciętny, (ale istniejący) poziom zaangażowania w działalność w układzie międzynarodowym.
- Stosunkowo wysoki udział sprzedaży nowych lub istotnie ulepszonych produktów/ usług wprowadzanych na rynek w ostatnich trzech latach (2011-2013) w ogólnej sprzedaży badanych firm w porównaniu do firm innych analizowanych obszarów specjalizacji (średni udział sprzedaży na poziomie 27,2%).
- Stosunkowo dobra pozycja konkurencyjna na tle innych badanych obszarów specjalizacji. Głównie firmy zaklasyfikowane jako liczący się naśladowcy strategii liderów przy udziale sporej grupy tzw. firm – pretendentów do pozycji lidera. Główne obszary konkurowania: wysoka jakość produktów/ usług, sposób obsługi klienta i marketing oraz cena produktów lub usług.
- Wysoki potencjał rozwojowy w opinii ekspertów; około 70% badanych ekspertów uważa, że „Województwo lubuskie będzie liderem w Polsce jeśli chodzi o rozwój firm oferujących usługi i produkty dla wiodących firm motoryzacyjnych” najpóźniej do roku 2030.

Specjalizacja II: Wytwarzanie maszyn, urządzeń, zespołów i części metalowych oraz konstrukcji i wyrobów spawanych (branża metalowa)

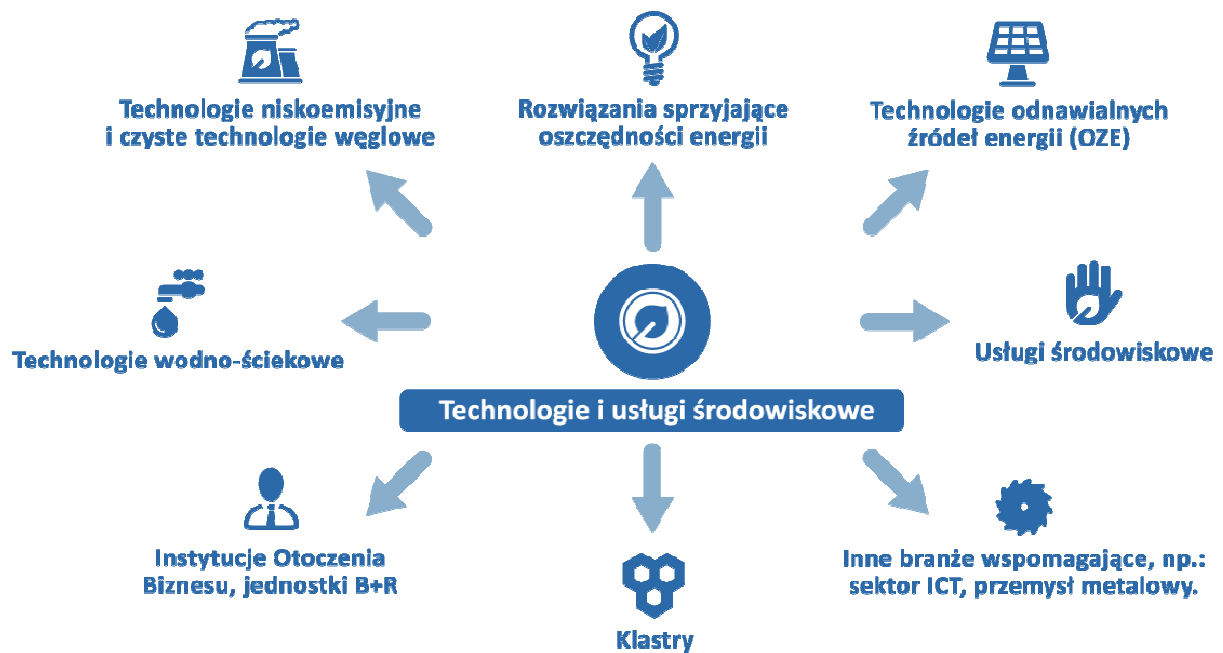

Źródło: opracowanie własne

Potencjał rozwoju tej specjalizacji określają następujące czynniki:

- Widoczne zaawansowanie technologiczne badanych firm, przy znacznym udziale wśród badanych firm, przedsiębiorstw o przeciętnym poziomie zaawansowania technologicznego.
- Znaczny potencjał eksportowy.
- Znaczny poziom zaangażowania w działalność w układzie międzynarodowym.
- Stosunkowo wysoki w porównaniu do wyników innych analizowanych obszarów poziom nakładów na działalność innowacyjną.
- Dość wysoki poziom wykorzystania Internetu w zakresie sprzedaży i komunikacji z klientami oraz dostawcami. Porównywalny do większości analizowanych obszarów specjalizacji.
- Stosunkowo dobra pozycja konkurencyjna na tle innych badanych obszarów specjalizacji. Głównie firmy zaklasyfikowane jako liczący się naśladowcy strategii liderów przy udziale sporej grupy tzw. firm – pretendentów do pozycji lidera zajmujących.
- Stosunkowo duże doświadczenie sektora pod względem dotychczasowej współpracy z instytucjami otoczenia biznesu czy jednostkami B+R, głównie pochodzącymi z regionu.
- Wysoki potencjał rozwojowy w opinii ekspertów; około 85% badanych ekspertów uważa, że „Województwo lubuskie będzie w czołówce (jednym z 2-3) regionów w Polsce o kluczowym potencjale przemysłu metalowego” najpóźniej do roku 2030.

Specjalizacja III: Technologie i usługi środowiskowe

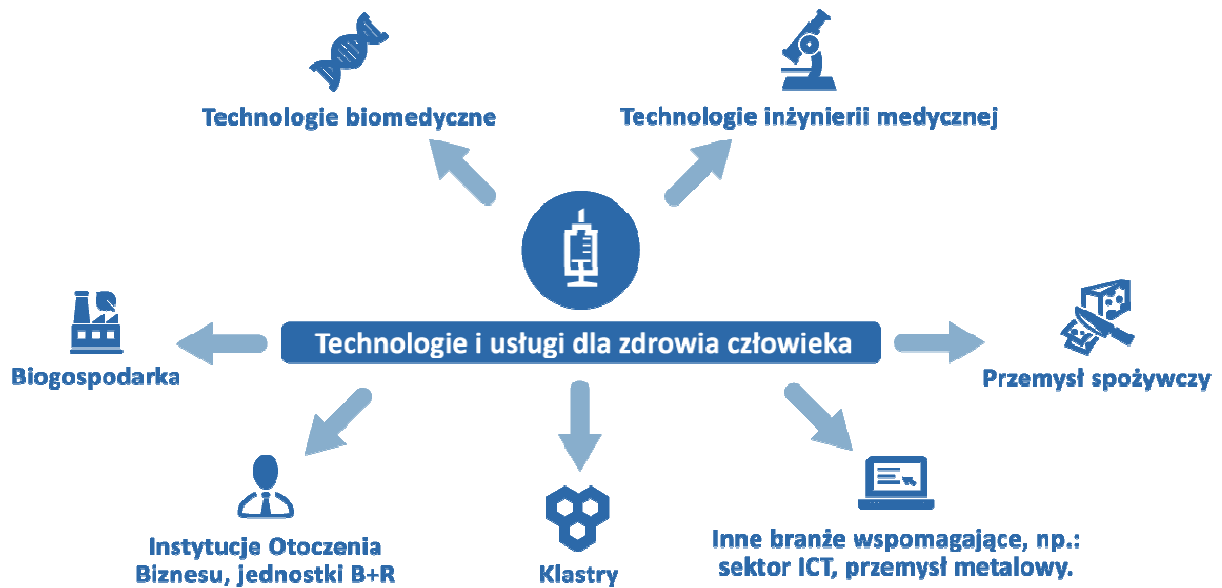

Źródło: opracowanie własne

Potencjał rozwoju tej specjalizacji określają następujące czynniki:

- Przeważający udział firm funkcjonujących na rynku krajowym oraz rynkach państw Unii Europejskiej.
- Stosunkowo dobra pozycja konkurencyjna na tle innych badanych obszarów specjalizacji. Głównie firmy zaklasyfikowane jako liczący się naśladowcy strategii liderów przy udziale sporej grupy tzw. firm – pretendentów do pozycji lidera.
- Udział w populacji liderów na rynku międzynarodowym oraz krajowym i regionalnym. Główne obszary konkurowania: cena produktów lub usług oraz wysoka jakość produktów/ usług.
- Przeciętny poziom zaawansowania technologicznego większości badanych firm.
- Znaczny potencjał eksportowy.
- Przeciętny poziom nakładów na działalność innowacyjną.
- Przeciętny potencjał rozwojowy branży.
- Dość wysoki poziom wykorzystania Internetu w zakresie sprzedaży i komunikacji z klientami oraz dostawcami. Porównywalny do większości analizowanych obszarów specjalizacji.
- Wysoki potencjał rozwojowy w opinii ekspertów. Ponad 85% badanych ekspertów uważa, że „Województwo lubuskie będzie liderem rozwoju technologii i usług środowiskowych w Polsce” najpóźniej do roku 2030.

Specjalizacja IV: Technologie i usługi dla zdrowia człowieka

Źródło: opracowanie własne

Potencjał rozwoju tej specjalizacji określają następujące czynniki:

- Znaczny potencjał eksportowy.
- Przeciętny poziom zaawansowania technologicznego większości badanych firm.
- Przeciętny potencjał rozwojowy branży.
- Udział w populacji liderów na rynku lokalnym i regionalnym. Główne obszary konkurowania: cena produktów lub usług oraz nowe technologie produkcji oraz innowacyjne produkty czy usługi.
- Przeciętna siła oddziaływania przedsiębiorstw konkurencyjnych.
- Wysoki potencjał rozwojowy w opinii ekspertów. Ponad 85% badanych ekspertów uważa, że „Województwo lubuskie stanie się bardzo atrakcyjną lokalizacją do rozwoju usług i technologii dla zdrowia człowieka” najpóźniej do roku 2030.

Specjalizacja V: Kooperacja społeczno-branżowa

Źródło: opracowanie własne

Potencjał rozwoju tej specjalizacji określają następujące czynniki:

- Przeciętny poziom zaawansowania technologicznego większości badanych firm
- Znaczny potencjał eksportowy.
- Przeciętny poziom zaangażowania w działalność w układzie międzynarodowym.
- Stosunkowo wysoki, wyższy niż przeciętnie w porównaniu do innych analizowanych obszarów specjalizacji, udział sprzedaży nowych lub istotnie ulepszonych produktów/ usług wprowadzanych na rynek w ostatnich trzech latach (2011-2013) w ogólnej sprzedaży badanych firm.
- Dość wysoki poziom wykorzystania Internetu w zakresie sprzedaży i komunikacji z klientami oraz dostawcami. Porównywalny do większości analizowanych obszarów specjalizacji.
- Stosunkowo dobra pozycja konkurencyjna. Dość duża liczba odpowiedzi potwierdzających pozycję badanych firm jako liczącego się jednego z naśladowców strategii liderów, przy dość dużej grupie firm, które sklasyfikowały swoje przedsiębiorstwo jako: pretendent do lidera, zajmujący 2-3 miejsce na rynku. Główne obszary konkurowania to przede wszystkim cena produktów lub usług.
- Wysoki potencjał rozwojowy w opinii ekspertów. Ponad 80% badanych ekspertów uważa, że „Województwo lubuskie będzie się rozwijało lepiej (szybciej i intensywniej) niż inne regiony kraju ze względu na wysoką jakość kapitału społecznego, silne powiązania kooperacyjne w obszarze społecznym i branżowym w regionie” najpóźniej do roku 2030.

1.5.2. Podział oparty na podejściu międzysektorowym obejmujący 4 inteligentne specjalizacje województwa lubuskiego.

Tak jak już wskazywano województwo lubuskie nie posiada jednej, wyróżniającej się specjalizacji przemysłowej. Dodatkowo regionalne dokumenty strategiczne nie zawierają koncentracji tematycznej pozwalającej na bezpośrednie wyłonienie inteligentnej specjalizacji regionu. Wskazuje się w nich na szereg istotnych dla regionu obszarów, takich jak np.: ochrona środowiska i zasobów przyrodniczych, kooperacja transgraniczna, produkty regionalne, sektory związane z przemysłem drzewno-meblarskim, papierniczym i spożywczym oraz coraz bardziej aktywne branże, takie jak: motoryzacyjna, chemiczna i produkcji tworzyw sztucznych, materiałów budowlanych – w tym ceramicznych, a także elektroniczna, tekstylna i wydawnicza czy metalowa. Część z nich zostało zidentyfikowanych na podstawie przeprowadzonych badań jako specjalizacje regionalne. Przeprowadzona diagnoza potwierdziła wysoką dywersyfikację działalności gospodarczej w województwie, co utrudnia ukierunkowanie interwencji i wskazuje, że identyfikowane obszary inteligentnych specjalizacji województwa powinny być zidentyfikowane dość szeroko, a koncentracja podejmowanych działań powinna być skierowana na wzmacnianie obecnych zidentyfikowanych potencjałów.

W związku z tym, zespół ekspercki zaproponował drugi sposób podejścia do wyłonienia obszarów inteligentnych specjalizacji województwa lubuskiego, uwzględniający międzysektorowe podejście do tego zadania.

Rysunek 4. Inteligentne specjalizacje województwa lubuskiego – propozycja II

Zielona Gospodarka

Zdrowie i jakość życia

Innowacyjny (nowoczesny) przemysł tradycyjny

Współpraca i kooperacja biznesowa

Źródło: opracowanie własne

Wyłoniona w ten sposób lista inteligentnych specjalizacji ma charakter międzysektorowy. W ramach poszczególnych obszarów połączone zostały różne branże zidentyfikowane w regionie jako branże kluczowe (obecne bądź przyszłe). Warto podkreślić, iż podejście to charakteryzuje:

1. Szerokie ujęcie specjalizacji regionu – wskazujące obszary, a nie konkretne branże,
2. Silniejsze powiązanie z potencjałami regionu takimi jak: przyrodniczy, społeczny, infrastrukturalny,
3. Objęcie swym zakresem znacznie większej liczby branż i inicjatyw,
4. Ukierunkowanie na kluczowe obecnie dla Unii Europejskiej i Polski kierunki rozwoju, jak energetyka, demografia, zdrowie, czy współpraca ponadregionalna.

Obszary tworzące zaproponowane w tym ujęciu specjalizacje przedstawiają się następująco:

Specjalizacja I: Zielona Gospodarka

Źródło: opracowanie własne

Propozycja inteligentnej specjalizacji I – **Zielona gospodarka**, jest specjalizacją o istotnym znaczeniu dla rozwoju regionu. Bazuje ona na istniejących w Polsce i w całej Europie priorytetowych kierunkach związanych z dynamicznym rozwojem technologii środowiskowych, w tym eko-przemysłu, eko-innowacji oraz technologii OZE.

Specjalizacja ta obejmuje rozwój technologii środowiskowych w szczególności w połączeniu z:

- wysoko zaawansowanymi usługami środowiskowymi, komplementarnymi w stosunku do obszaru technologicznego obejmującymi przede wszystkim usługi laboratoryjne oraz projektowe;
- biogospodarką obejmującą praktycznie wszystkie sektory i związane z nimi usługi, które produkują, przetwarzają lub wykorzystują zasoby biologiczne w jakiegokolwiek formie. W ramach biogospodarki ma miejsce połączenie intensywnych badań w wielu dziedzinach nauki z innowacyjnym, wszechstronnym wykorzystaniem odnawialnych surowców powstających w świecie roślin, zwierząt i mikroorganizmów.

Specjalizacja ta obejmuje również branże powiązane takie, jak: sektor ICT, przemysł metalowy świadczący usługi dla obszaru technologii i usług środowiskowych, procesy logistyczne (np. dystrybucja i magazynowanie itp.) Zaproponowany obszar specjalizacji ukierunkowany jest głównie na obszar technologiczny, usługi stanowią w tym przypadku ogniwo uzupełniające.

Zgodnie z definicją OECD technologie środowiskowe obejmują wszelkiego rodzaju produkty, procesy technologiczne, usługi, a nawet koncepcje działania, które w trakcie swojego cyklu życia powodują znacznie mniejszą uciążliwość dla środowiska naturalnego niż inne, alternatywne substytuty. Ich zastosowanie wiąże się między innymi z ograniczeniem zanieczyszczenia, zmniejszeniem ryzyka środowiskowego i innych negatywnych oddziaływań wynikających z wykorzystania zasobów (w tym energii) w stosunku do rozwiązań alternatywnych. Narzędzia wykorzystywane w ramach technologii środowiskowych to wyroby i usługi, w tym systemy informatyczne, pomiarowe i procedury postępowania, poprawiające efektywność technologii środowiskowych lub wspomagające ich innowacyjny rozwój. W ramach technologii środowiskowych możemy mówić o Technologiach Czystszej Produkcji, są to technologie środowiskowe z wyłączeniem tych, które polegają na usuwaniu skutków zanieczyszczeń zamiast im zapobiegać, czyli bez tzw. technologii „końca rury”. Zakres funkcjonalny firm i organizacji prowadzących działalność na analizowanym rynku jest niezwykle szeroki

i istotny, gdyż dotyczy wszelkich możliwych form działalności prowadzących do zmniejszenia negatywnego wpływu oddziaływania człowieka na środowisko naturalne.

Obszar technologii środowiskowych obejmuje:

- a) Biotechnologie dla ochrony środowiska,
- b) Technologie budownictwa inteligentnego oraz energooszczędnego w aspekcie zrównoważonego rozwoju,
- c) Technologie ochrony i rekultywacji środowiska, w tym inżynierii biogeochemicznej oraz zarządzania odpadami,
- d) Technologie zagospodarowania odpadów przemysłowych i niebezpiecznych,
- e) Technologie procesowania (oczyszczania i separowania) wody i gazów, gromadzenie i uzdatnianie wody,
- f) Technologie ograniczające emisję zanieczyszczeń do atmosfery,
- g) Technologie wspomagające zarządzanie środowiskiem.

Potencjał obszaru specjalizacji:

Przyjęcie obszaru: *Zielona gospodarka* jako inteligentnej specjalizacji województwa lubuskiego znajduje swoje korzenie w zidentyfikowanych w ramach przeprowadzonych badań potencjałach rozwojowych regionu.

Potencjał tego obszaru specjalizacji tworzą lub będą tworzyć w przyszłości:

- przedsiębiorstwa zajmujące się wytwarzaniem technologii środowiskowych – obszar zidentyfikowany jako obecny starter gospodarczy;
- przedsiębiorstwa sektora biogospodarki – tworzone również przez przedsiębiorstwa sektora rolno-spożywczego - obecnie potencjał uśpiony, ale o dużych możliwościach rozwojowych, komplementarny z obecnymi w regionie kierunkami produkcji, np.: oleju lnianego.
- rozwijające się klastry np. - Klaster Energii Odnawialnej w Gorzowie Wlkp., Lubuski Klaster Energetyki Odnawialnej i Efektywności Energetycznej w Sulechowie,
- profil lubuskich uczelni – potencjał rokujący na rozwój w przyszłości na bazie np. PWSZ w Sulechowie w obszarze technologii środowiskowych, w tym energetyki odnawialnej oraz Uniwersytetu Zielonogórskiego – Wydział Inżynierii Lądowej i Środowiska.
- potencjał instytucji otoczenia biznesu – funkcjonowanie ośrodków B+R w dziedzinie OZE i efektywności energetycznej: oprócz Centrum Energetyki Odnawialnej przy PWSZ w Sulechowie, rozwijający się Gorzowski Ośrodek Technologiczny Park Naukowo-Przemysłowy Sp. z o.o.

Szczególną rolę w tym obszarze odgrywa obecnie Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie, która specjalizuje się w badaniach związanych z technologiami środowiskowymi, w tym: ekoenergetyką. PWSZ w Sulechowie w ostatnich latach zrealizował w tym zakresie m.in.: projekt pn. „Hala laboratoryjna energooszczędno-ekologiczna dla energetyki i odnawialnych źródeł energii” w ramach Lubuskiego Regionalnego programu Operacyjnego na lata 2007 - 2013, Priorytet II: Stymulowanie wzrostu inwestycji w przedsiębiorstwach i wzmocnienie potencjału innowacyjnego; Działanie 2.4 Transfer badań, nowoczesnych technologii i innowacji ze świata nauki do przedsiębiorstw. Obecnie jest to w województwie jedyny ośrodek naukowo-badawczo-dydaktyczny w obszarze Odnawialnych Źródeł Energii, którego celem jest zwiększenie konkurencyjności lubuskich firm na poziomie ogólnopolskim oraz europejskim poprzez ich dostęp do najnowszych wyników badań w dziedzinie OZE. Kolejną inicjatywą PWSZ w Sulechowie jest także Lubuski Ośrodek Innowacji i Wdrożeń Agrotechnicznych w Kalsku, projekt w ramach Lubuskiego Regionalnego programu Operacyjnego na lata 2007-2013, Priorytet II: Stymulowanie wzrostu inwestycji w przedsiębiorstwach i wzmocnienie potencjału innowacyjnego; Działanie 2.4 Transfer badań, nowoczesnych technologii i innowacji ze świata nauki do przedsiębiorstw. Projekt tworzą dwa zasadnicze człony: „Szkółka roślin ozdobnych i ogród winny” oraz „Zaplecze badawczo rozwojowe przemysłu

spożywczego”. To pierwszy taki ośrodek w województwie lubuskim oraz w Polsce Zachodniej i unikatowy projekt w Polsce¹.

- potencjał przyrodniczy województwa, stwarzający szanse dla rozwoju tej branży, w tym powierzchnia użytków rolnych sprzyjająca uprawie wieloletnich roślin energetycznych, znaczne zalesienie regionu, duży udział terenów niezurbanizowanych w powierzchni całkowitej;
- systematycznie zwiększana liczba instalacji produkujących energię ze źródeł odnawialnych;
- dobrze wykorzystywany potencjał energetyki wodnej;
- produkcja energii elektrycznej w skojarzeniu z wytwarzaniem ciepła w nowoczesnych źródłach wytwórczych, wykorzystujących lokalne zasoby gazu ziemnego;
- różnorodność podmiotów reprezentujących znaczną część przedsiębiorstw zajmujących się odnawialnymi źródłami energii, tj.: biogazowni z oczyszczalniami ścieków, elektrowni wiatrowych na lądzie, elektrowni wodnych przepływowych, elektrowni wodnych szczytowo-pompowych lub przepływowych z członem pompowym, surowców wytwarzanych z biomasy z odpadów leśnych, rolniczych, ogrodnictwa, z biogazu rolniczego, z biogazu składowiskowego.

Uzasadnienie wyboru:

Zgodność zaproponowanego obszaru inteligentnej specjalizacji ze zidentyfikowanymi potencjałami regionu oraz priorytetowymi kierunkami rozwoju w Polsce i na świecie tj.:

- dający szanse rozwoju w przyszłości potencjał firm technologicznych w obszarze specjalizacji;
- dający szanse rozwoju w przyszłości potencjał firm usługowych w obszarze specjalizacji dotyczący projektowania nowych rozwiązań technologicznych oraz usługowych;
- posiadany potencjał przyrodniczy stwarzający szanse dla rozwoju tego obszaru, sprzyjające warunki do uprawy wieloletnich roślin energetycznych, znaczne zalesienie regionu;
- zgodność zaproponowanego obszaru specjalizacji z obserwowanymi w krajach wysokorozwiniętych tendencjami dotyczącymi ochrony środowiska i walorów przyrodniczych regionów;
- dynamicznie rosnący popyt na innowacyjne produkty i usługi w zaproponowanym obszarze na całym świecie – duży potencjał rozwojowy obszaru specjalizacji;
- zgodność z obserwowanymi w krajach wysokorozwiniętych tendencjami ukierunkowanymi na poprawę jakości życia – bliskie powiązanie zaproponowanego obszaru specjalizacji ze specjalizacją *Zdrowie i jakość życia w regionie*, pozwalające na tworzenie łańcuchów wartości i generowanie wartości dodanej pomiędzy tymi specjalizacjami np. branża technologii środowiskowych może być istotnym ogniwem w łańcuchu wartości w stosunku do takich branż, jak turystyka i agroturystyka.
- rozwijające się zaplecze instytucjonalne, wspierające tę branżę np. dla technologii środowiskowych Centrum Energetyki Odnawialnej przy PWSZ w Sulechowie oraz rozwijający się Gorzowski Ośrodek Technologiczny Park Naukowo-Przemysłowy Sp. z o.o.

Z analizy trendów rozwojowych identyfikowane w gospodarkach Unii Europejskiej związanych z dynamicznym rozwojem technologii środowiskowych oraz biogospodarki wynika, że²:

- ekoprzemysł stanowi około 2,5% realnego Produktu Krajowego Brutto wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej, co daje około 319 mld Euro rocznego obrotu tej branży. Jednocześnie Komisja Europejska prognozuje dwukrotny wzrost tej wartości w następnym dziesięcioleciu;
- produkty wytwarzane na obszarze Unii Europejskiej stanowią około 1/3 światowego przemysłu w globalnym sektorze technologii środowiskowych;
- 3,5 miliona ludzi w Unii Europejskiej uzyskuje zatrudnienie w branży technologii środowiskowych. Generowane są nowe miejsca pracy. Następuje ogromna replikacja zatrudnienia.

¹ Na podst.: www.pwsz.sulechow.pl, z dnia 14.12.2013r.

² Na podstawie: „Rynek polskich technologii środowiskowych”, Wrzesiewski&Miler s.c., Warszawa 2010.

- technologie środowiskowe generują przede wszystkim innowacje o charakterze produktowym oraz procesowym;
- technologie środowiskowe można spotkać niemal we wszystkich sektorach gospodarki, szczególnie w sektorze kontroli zanieczyszczeń, gospodarki wodnej i gospodarowania odpadami oraz w sektorze energetycznym. Technologie te pozwalają ograniczyć emisję, generują mniej odpadów oraz mają mniejszy wpływ na zdrowie i bioróżnorodność, pomagają także ograniczać koszty i zwiększać konkurencyjność;
- dodatkowo biogospodarka, wchodząca w skład zaproponowanego obszaru specjalizacji obejmuje również zagadnienia energii pozyskiwanej ze źródeł odnawialnych, a także procesy wytwórcze między innymi takich przemysłów, jak: papierniczy, część chemicznego, kosmetycznego czy farmaceutycznego. Biogospodarka pełniąc rolę integrującą w tym zakresie będzie miała kluczowe znaczenie dla dalszego rozwoju Unii Europejskiej.
- rozwój w obszarze technologii środowiskowych oraz biogospodarki związany jest z koniecznością zastosowania nowych innowacyjnych metod wytwarzania stymulujących większe zainteresowanie innowacyjnymi technologiami, produktami i usługami.

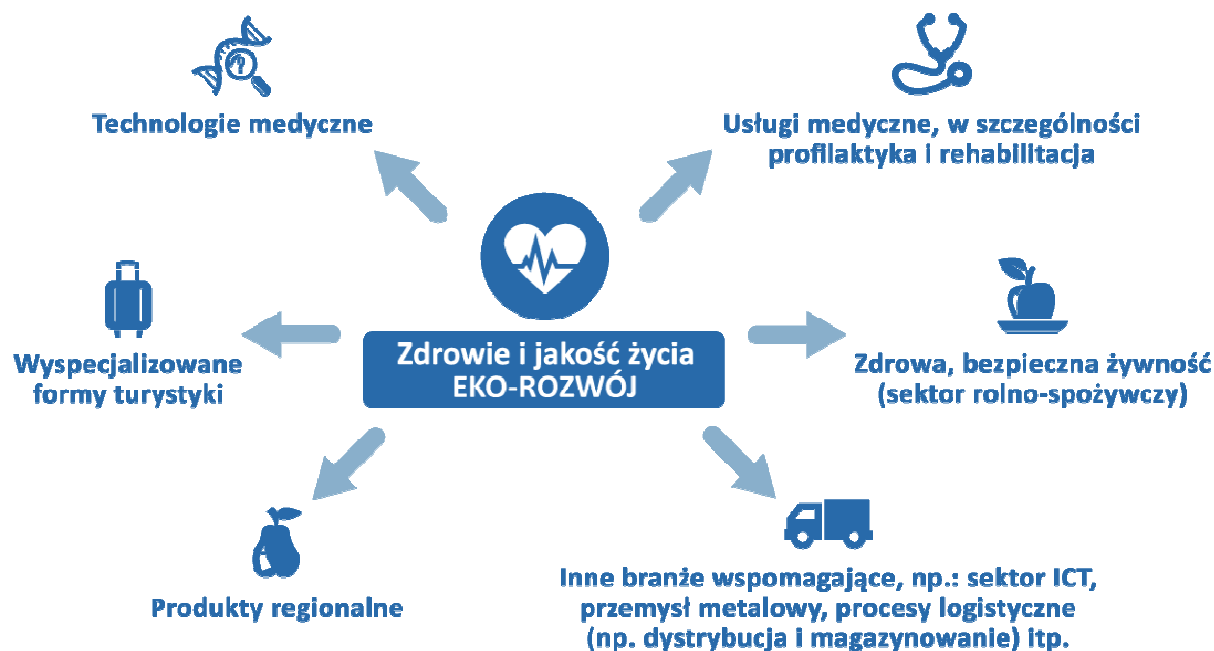
Oczekiwane efekty gospodarcze:

- rozwój firm obszaru specjalizacji;
- tworzenie nowych innowacyjnych firm w obszarze technologii i usług środowiskowych;
- zwiększenie efektywności i wydajności firm obszaru biogospodarki, także poprzez wzrost eksportu wysoko jakościowych produktów;
- ukierunkowanie rozwoju na odbiorców krajowych i zagranicznych; umacnianie wizerunku regionu jako regionu o znacznym potencjale przyrodniczym, czystym środowisku, ukierunkowanym również na rozwój wysoko innowacyjnych technologii i usług środowiskowych oraz biogospodarki;
- rozwój firm wspomagających, szczególnie w obszarze technologii informatycznych;
- tworzenie nowych powiązań w ramach specjalizacji pomiędzy obszarem technologii i usług środowiskowych oraz biogospodarki, a innymi branżami wspomagającymi obejmującymi np. sektor ICT, przemysł metalowy świadczący usługi dla branży środowiskowej, przemysł opakowaniowy, czy procesy logistyczne związane np. z dystrybucją;
- wzmacnianie potencjału naukowego i badawczo-rozwojowego w obszarze specjalizacji;
- rozwój współpracy pomiędzy sferą nauki, badawczo-rozwojową oraz sektorem przedsiębiorstw;
- rozwój w obszarze kapitału ludzkiego (rozwój kadry naukowej, rozwój specjalistycznej kadry regionalnej gospodarki, tworzenie wysokopłatnych miejsc pracy), stanowiącego istotne ogniwo w obszarze technologii i usług środowiskowych oraz biogospodarki.

Planowane efekty innowacyjne:

- akceptacja postaw proinnowacyjnych, wzrost zainteresowania: sprzedażą nowych lub istotnie ulepszonych produktów/ usług wprowadzanych na rynek, nowymi rozwiązaniami zarówno w obszarze technologii i usług środowiskowych jak i w odniesieniu do firm obszaru biogospodarki oraz firm wspomagających rozwój specjalizacji, szczególnie w obszarze technologii informatycznych;
- rosnący udział firm województwa lubuskiego w grupie liderów zarówno na rynkach: lokalnym i regionalnym jak i na rynkach zagranicznych;
- wzrost poziomu zaawansowania technologicznego badanych firm;
- wzrost poziomu zaangażowania w działalność w układzie międzynarodowym;
- wzrost zainteresowania współpracą pomiędzy firmami obszaru specjalizacji a sferą nauki i instytucjami otoczenia biznesu;
- wzrost potencjału rozwojowego firm obszaru specjalizacji, zgodnie z opiniami ekspertów wskazującymi, że: „Województwo lubuskie będzie liderem rozwoju technologii i usług środowiskowych w Polsce” najpóźniej do roku 2030.

Specjalizacja II. Zdrowie i jakość życia

Źródło: opracowanie własne

Propozycja inteligentnej specjalizacji II – **Zdrowie i jakość życia w regionie**, jest specjalizacją o horyzontalnym znaczeniu dla rozwoju regionu. Bazuje ona na istniejących w Polsce i w całej Europie negatywnych trendach demograficznych związanych ze starzeniem się społeczeństwa, ale również trendach poprawy jakości życia, w szczególności jakości życia w chorobie lub w ramach profilaktyki zdrowotnej.

Specjalizacja ta obejmuje rozwój metod leczenia na bazie technologii medycznych oraz aparatury medycznej w szczególności w połączeniu z:

- wysoko zaawansowanymi usługami medycznymi obejmujących przede wszystkim profilaktykę i rehabilitację;
- turystyką zdrowotną wraz z towarzyszącymi jej innymi aktywnościami takimi, jak: sport, rekreacja i wypoczynek.

Dodatkowo w ramach tego obszaru specjalizacji uwzględniony został obszar: zdrowa, bezpieczna żywność obejmujący cały proces wytwarzania począwszy od rolnictwa poprzez przetwórstwo, aż do sprzedaży na rynku regionalnym, krajowym i rynkach zagranicznych (eksport). Specjalizacja ta obejmuje również branże powiązane takie, jak: sektor ICT, przemysł metalowy, procesy logistyczne (np. dystrybucja i magazynowanie itp.)

Ochrona zdrowia jest jednym z ważniejszych problemów społecznych współczesnego świata nierozzerwalnie związanym z systematycznie przyrastającym udziałem osób starszych, które ukończyły 65 lat. Właściwie działający system opieki zdrowotnej oprócz rozwijania tzw. kluczowych technologii medycznych wymaga również przygotowania zaplecza techniczno-organizacyjnego umożliwiającego prowadzenie profilaktyki, diagnostyki i leczenia w zakresie podstawowych jednostek chorobowych. Rozwój technologii medycznych oferujących szeroki asortyment produktów przebiega niezwykle dynamicznie na całym świecie. Jest to proces nierozzerwalnie związany z rozwojem informatyzacji i wyposażenia w wyspecjalizowane oprogramowania umożliwiających automatyzację stosowanych procedur medycznych. Warunkiem koniecznym dla szybkiego rozwoju w obszarze technologii i usług medycznych, które są częścią omawianego obszaru specjalizacji jest rozwój innowacyjności w ramach takich obszarów, jak: edukacja, badania naukowe i rozwojowe, wdrażanie

nowych rozwiązań do produkcji czy też tworzenie zaplecza naukowo-technologicznego. Ze względu na to, że Polska zajmuje dalsze miejsce wśród krajów europejskich pod względem poziomu rozwoju w zakresie dostępnych technologii medycznych oraz oferowanych usług, koniecznym jest podejmowanie zintensyfikowanych działań pozwalających na zmniejszenie tego dystansu³.

Potencjał obszaru specjalizacji:

Przyjęcie obszaru: *Zdrowie i jakość życia* jako inteligentnej specjalizacji województwa lubuskiego znajduje swoje korzenie w zidentyfikowanych w ramach przeprowadzonych badań potencjałach rozwojowych regionu.

Jakość życia można mierzyć na różne sposoby, jednak najczęściej przedmiotem oceny w tym obszarze jest jakość:

- środowiska w jakim funkcjonuje człowiek – bardzo silny potencjał województwa lubuskiego,
- dostępu do ochrony zdrowia, usług medycznych – rozwijający się potencjał regionu,
- dostępu do żłobków, przedszkoli – dobra pozycja województwa lubuskiego, lepsza niż innych regionów w Polsce,
- dostępu do wiedzy i edukacji – wymagający wzmocnienia, rozwijający się potencjał regionu,
- dostępu do infrastruktury transportowej – odnotowano znaczną poprawę w tym obszarze w ostatnich latach,
- dostępu do kultury, rekreacji, możliwości aktywnego spędzania czasu wolnego – rozwijający się potencjał województwa.

Potencjał tego obszaru specjalizacji tworzą lub będą tworzyć w przyszłości:

- przedsiębiorstwa zajmujące się wytwarzaniem technologii medycznych – obszar zidentyfikowany jako obecny starter gospodarczy;
- przedsiębiorstwa sektora rolno-spożywczego – obecnie potencjał uśpiony, ale o dużych możliwościach rozwojowych, komplementarny z obecnymi w regionie tradycjami dotyczącymi produktów regionalnych, w tym: produkcji wina;

Branża rolno-spożywcza w województwie lubuskim charakteryzuje się dużym rozdrobnieniem, ale – co trzeba podkreślić – również koncentracją przestrzenną. Większość podmiotów działających w tej branży to podmioty małe, jednak w lokalnych strefach ekonomicznych ulokowały się również duże firmy produkujące żywność. Region jest jednym z największych producentów drobiu. Zakorzenie tej branży w regionie występuje raczej na płaszczyźnie produkcji rolnej niż na płaszczyźnie przetwórstwa spożywczego. O zakorzenieniu w regionie możemy mówić w odniesieniu do produktów bio- i eko- oraz istniejących produktów regionalnych np. związanych z produkcją wina, choć obecnie jest to jeszcze produkcja na bardzo małą skalę i raczej działalność hobbystyczna niż produkcyjna. Duże firmy umieszczone na terenie K-SSSE mają zbudowany i w miarę stabilny rynek dla swoich produktów. W przypadku regionalnych producentów istnieje niewiele marek znanych poza regionem lubuskim. Obszar rynku produktów regionalnych jest ograniczony do regionu i regionów ościennych – nie jest zatem szeroki. Rozwój rynku ogranicza również skala produkcji, która w przypadku produktów bio- i eko- nie jest duża.

- potencjał przyrodniczy regionu – lubuskie to region o znacznych walorach przyrodniczych, ale dotychczas mało eksponowanych i wykorzystywanych; uśpiony potencjał regionu, świadczący jednak o specyfice i postrzeganiu województwa jako regionu lesistego, z dużą ilością jezior, czystego;
- potencjał turystyczny – zidentyfikowany jako obszar utracony nietrwale, którego rozwój nie przebiega równoległe do posiadanego potencjału przyrodniczego, mający znaczne szanse rozwojowe, także ze względu na bliskie położenie w sąsiedztwie Niemiec;

³ Projekt FORESIGHT. System monitorowania i scenariusze rozwoju technologii medycznych w Polsce.

- rozwijające się klastry np. Klaster Lubuski Szlak Wina i Miodu w Zielonej Górze, Centrum Lubuskich Innowacji Agrotechnicznych (CLIA) w Żarach, Klaster Turystyczny w Kargowej, Zachodni Klaster Turystyczno-Medyczny w Gorzowie Wlkp.
- profil lubuskich uczelni – potencjał rokujący na rozwój w przyszłości na bazie np. Zamiejscowego Wydziału Kultury Fizycznej w Gorzowie Wlkp. oraz planach utworzenia Kierunku Lekarskiego na Uniwersytecie Zielonogórskim.

Uzasadnienie wyboru:

Zgodność zaproponowanego obszaru inteligentnej specjalizacji ze zidentyfikowanymi potencjałami regionu oraz priorytetowymi kierunkami rozwoju w Polsce i na świecie tj.:

- dający szanse rozwoju w przyszłości potencjał firm technologicznych w obszarze specjalizacji; większość technologii medycznych jest dziś oparta na kilku wiodących technologiach, z czego przynajmniej dwie rozwijają się w województwie lubuskim są to: IT oraz biotechnologia.
- potencjał firm sektora rolno-spożywczego na nowo aktywnie podejmujących działalność szczególnie w obszarze zdrowej i bezpiecznej żywności;
- dający szanse rozwoju w przyszłości potencjał firm usługowych w obszarze specjalizacji dotyczący opieki zdrowotnej, usług leczniczych, diagnostycznych, rehabilitacyjnych i turystycznych (agroturystyka, turystyka medyczna);
- posiadany potencjał przyrodniczy, na bazie którego powinien nastąpić rozwój funkcji turystycznych w regionie;
- zgodność zaproponowanego obszaru specjalizacji z obserwowanymi w krajach wysokorozwiniętych tendencjami dotyczącymi rosnącego znaczenia kierunków rozwoju związanych z koniecznością podnoszenia jakości życia w starzejących się społeczeństwach oraz związane z tym tendencje do poprawy jakości życia;
- zgodność z obserwowanymi w krajach wysokorozwiniętych tendencjami ukierunkowanymi na produkcję wysokojakościowej, zdrowej, ekologicznej i bezpiecznej żywności związanymi również z dążeniem do poprawy jakości życia;
- dynamicznie rosnący popyt na innowacyjne produkty i usługi w zaproponowanym obszarze na całym świecie – duży potencjał rozwojowy obszaru specjalizacji;
- bliskie powiązanie zaproponowanego obszaru specjalizacji ze specjalizacją *Zielona gospodarka*, pozwalające na tworzenie łańcuchów wartości i generowanie wartości dodanej pomiędzy tymi specjalizacjami np. branża spożywcza może być istotnym ogniwem w łańcuchu wartości w stosunku do takich branż, jak rolnictwo, turystyka i agroturystyka, a także gospodarka odpadami;
- rozwijające się zaplecze instytucjonalne, wspierające tę branżę np. dla branży rolno-spożywczej Lubuski Ośrodek Innowacji i Wdrożeń Agrotechnicznych przy PWSZ Sulechów.

Potencjał województwa lubuskiego w obszarze tylko technologii czy usług medycznych jest niewystarczający. W związku z tym, że w obecnej sytuacji nie jest możliwy rozwój całego regionu w tym zakresie, przyjęto, że widoczny, na razie pozostający w fazie początkowej potencjał, ma szansę na dalszy rozwój w nieco szerszej przyjętym obszarze specjalizacji określonej jako: *Zdrowie i jakość życia w regionie*. Obszar ten obejmuje poza obszarem technologii i usług dla zdrowia, również branżę rolno-spożywczą, turystyczną, produkty regionalne, czy wyspecjalizowane formy turystyki.

Oczekiwane efekty gospodarcze:

- rozwój firm obszaru specjalizacji;
- tworzenie nowych innowacyjnych firm technologicznych i usługowych w obszarze zdrowia;
- zwiększenie efektywności i wydajności firm sektora rolno-spożywczego, także poprzez wzrost eksportu wysoko jakościowych produktów;

- ukierunkowanie rozwoju na odbiorców krajowych i zagranicznych; umacnianie wizerunku województwa lubuskiego jako regionu o znacznym potencjale przyrodniczym i dostępnej, dobrej jakościowo bazie turystycznej;
- rozwój firm wspomagających, szczególnie w obszarze technologii informatycznych;
- wzmacnianie potencjału naukowego i badawczo-rozwojowego w obszarze specjalizacji;
- nowe powiązania w ramach specjalizacji np. poprawa jakości życia na bazie wysoko jakościowych produktów żywnościowych, czystego środowiska;
- rozwój współpracy pomiędzy sferą nauki, badawczo-rozwojową oraz sektorem przedsiębiorstw.

Planowane efekty innowacyjne:

- akceptacja postaw proinnowacyjnych, wzrost zainteresowania sprzedażą nowych lub istotnie ulepszonych produktów/ usług wprowadzanych na rynek, nowymi rozwiązaniami zarówno w obszarze technologii i usług medycznych jak i w odniesieniu do firm sektora rolno-spożywczego oraz firm wspomagających rozwój specjalizacji, szczególnie w obszarze technologii informatycznych;
- rosnący udział firm województwa lubuskiego w grupie liderów zarówno na rynkach: lokalnym i regionalnym jak i rynkach zagranicznych;
- wzrost poziomu zaawansowania technologicznego badanych firm;
- wzrost poziomu zaangażowania w działalność w układzie międzynarodowym;
- wzrost zainteresowania współpracą pomiędzy firmami obszaru specjalizacji a sferą nauki i instytucjami otoczenia biznesu;
- innowacje społeczne, w tym rozwój ekonomii społecznej, w szczególności w zakresie możliwości generowania nowoczesnych/innowacyjnych rozwiązań dotyczących problemów demograficznych (starzenie się społeczeństwa, a także budowania partnerstwa na rzecz rozwoju kapitału społecznego w regionie).
- wzrost potencjału rozwojowego firm obszaru specjalizacji, zgodnie z opiniami ekspertów wskazującymi, że: „Województwo lubuskie stanie się bardzo atrakcyjną lokalizacją do rozwoju usług i technologii dla zdrowia człowieka” najpóźniej do roku 2030.

Specjalizacja III: Innowacyjny (nowoczesny) przemysł tradycyjny

Propozycja inteligentnej specjalizacji III – **Innowacyjny (nowoczesny) przemysł tradycyjny**, jest specjalizacją zbudowaną na bazie specyfiki regionu charakteryzującego się silną obecnością tradycyjnych sektorów gospodarki tj. przemysłu metalowego, motoryzacyjnego, drzewnego, meblarskiego i papierniczego. Są to przemysły tradycyjne, w których w województwie obserwowany jest wzrost zatrudnienia i wielkości produkcji, ale wykorzystujące nowe technologie. W sektorach tych oprócz dużych firm funkcjonujących np. na terenie K-SSSE funkcjonują również małe i średnie przedsiębiorstwa, które posiadają odpowiednią wiedzę i potrzeby wykorzystywania nowych technologii. Przedsiębiorstwa te ze względu na długoletnie tradycje regionalne na stałe wrosły w branżowy krajobraz regionu i stanowią jedno z ważniejszych sektorów gospodarki województwa lubuskiego.

Specjalizacja ta obejmuje rozwój w obszarze innowacyjnych (nowoczesnych) przemysłów tradycyjnych generowany na bazie:

- przemysłu motoryzacyjnego – zidentyfikowanego jako obecna kluczowa branża dla województwa lubuskiego;

Branża motoryzacyjna od lat odgrywa istotną rolę w polskiej gospodarce, zarówno biorąc pod uwagę: wartość dodaną brutto, inwestycje oraz dostępne miejsca pracy, czy dochody ludności. Przemysł motoryzacyjny to duży sektor, dla którego funkcjonują również liczne powiązane z branżą uzupełniające sektory, w tym: usługi finansowe i biznesowe związane ze sprzedażą i utrzymaniem pojazdów, transport drogowy, produkcja i sprzedaż paliw samochodowych oraz budownictwo drogowe. Według szacunków, szeroko rozumiany przemysł motoryzacyjny (łącznie z producentami opon, szyb i akumulatorów) odpowiada (bezpośrednio i pośrednio) za 8,6% całkowitej wartości dodanej brutto wytwarzanej w polskiej gospodarce⁴.

Sektory powiązane z branżą motoryzacyjną to np.: działalność bankowa związana z udzielaniem kredytów samochodowych; usługi leasingowe związane z zakupem pojazdów samochodowych; działalność ubezpieczeniowa związana z ubezpieczeniami komunikacyjnymi czy transport drogowy.

Według danych GUS w 2013r. w Polsce zarejestrowanych było ponad 153 tys. przedsiębiorstw w ramach szeroko rozumianej branży motoryzacyjnej, z czego na terenie województwa lubuskiego działalność prowadziło ponad 4,5 tys. przedsiębiorstw. Przemysł motoryzacyjny w województwie lubuskim reprezentują m.in. inwestorzy zagraniczni prowadzący działalność na terenie regionu, w tym: BCC Polska (lokalizacja – Nowa Sól, kraj pochodzenia kapitału - Francja), Jost (lokalizacja – Nowa Sól, kraj pochodzenia kapitału - Niemcy), Gedia Poland Assembly (lokalizacja Nowa Sól, kraj pochodzenia kapitału - Niemcy), Spółka Alumetal Poland (przedsiębiorstwo polskie z siedzibą w Nowej Soli, które powstało z połączenia w dn. 2.12.2013 spółki Alumetal Nowa Sól i Alumetal Gorzyce - woj. podkarpackie); Faurecia Gorzów Sp. z o.o. (lokalizacja – Gorzów Wlkp., kraj pochodzenia kapitału - Francja); Volkswagen Poznań S.A. (lokalizacja – Gorzów Wlkp., kraj pochodzenia kapitału - Niemcy).

- przemysłu metalowego obejmującego przedsiębiorstwa zajmujące się wytwarzaniem maszyn, urządzeń, zespołów i części metalowych oraz konstrukcji i wyrobów spawanych – obszar zidentyfikowany jako obecna kluczowa branża dla województwa lubuskiego;

Przemysł metalowy to bardzo duży sektor skoncentrowany w wielu miastach i regionach europejskich, zdominowany przez małe i średnie przedsiębiorstwa funkcjonujące w charakterze poddostawców dla różnych dziedzin przemysłu takich jak, np.: przemysł motoryzacyjny, lotniczy, maszynowy, transportowy, budowlany czy energetyczny. Znaczny wpływ na rozwój tego sektora w Polsce mają inwestycje koncernów międzynarodowych funkcjonujących w ramach podsektora maszynowego, obejmujące takie firmy, jak: BSH (Bosh), Samsung, LG, Electrolux, Timken, Alstom.

Według danych GUS w 2013r. w Polsce zarejestrowanych było około 69 000 przedsiębiorstw branży metalowej, z czego na terenie województwa lubuskiego działalność prowadziło ponad 1700 przedsiębiorstw, przy czym

⁴ Stan branży motoryzacyjnej w Polsce oraz jej rola w Polskiej gospodarce, KPMG Sp. z o.o. 2013 r.

w ostatnich 4 latach nastąpił wzrost liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w tym obszarze. Przemysł metalowy w województwie lubuskim reprezentują m.in.: FMD „GOMAD” Sp. z o.o., AE Group Polska, Gotech, Holding – ZREMB Gorzów S.A.

- przemysłu drzewnego, meblarskiego i papierniczego – stanowiących istotne branże przemysłowe województwa lubuskiego.

Przemysł drzewny oraz produkcja mebli to branże, które w przeszłości były zaliczane do dobrze rozwiniętych działów przemysłu województwa lubuskiego. W ostatnim okresie nieco zmalał potencjał ekonomiczny tego obszaru w regionie. Branżę tę należy jednak traktować jako istotną ze względu na równoważenie rozwoju regionu – obszarów wiejskich i miejskich, a w szczególności zatrudniania mieszkańców mniejszych miejscowości i wsi.

Według danych GUS w 2013r. w Polsce zarejestrowanych było:

- ponad 36 000 przedsiębiorstw branży produkcja wyrobów z drewna oraz korka, z czego na terenie województwa lubuskiego działalność prowadziło 1 200 przedsiębiorstw,
- około 5 600 przedsiębiorstw branży produkcja wyrobów papieru i wyrobów z papieru, z czego na terenie województwa lubuskiego działalność prowadziło 119 przedsiębiorstw,
- ponad 27 3000 przedsiębiorstw branży produkcja mebli, z czego na terenie województwa lubuskiego działalność prowadziło ponad 663 przedsiębiorstwa.

Sektory te w województwie lubuskim reprezentują np.: Lamix w Witnicy, Hanke Tissue oraz Arctic Paper w Kostrzynie, Lubuskie Fabryki Mebli S. A. w Świebodzinie, JARMEL Fabryka Mebli w Zielonej Górze,

- przemysłu wydobywczego – potencjał zidentyfikowany jako obszar strategiczny dla województwa lubuskiego, dający szansę na rozwój w przyszłości.

Złóża surowców, szczególnie węgla brunatnego znajdują się w okolicach gmin: Gubin, Lubsko i Brody. Oprócz planowanego wydobycia tego surowca planowana jest również budowa elektrowni wykorzystującej wydobywany węgiel. „...Ochrona złóż o charakterze strategicznym (...), jest jednym z elementów zwiększania bezpieczeństwa energetycznego kraju, ujętym w Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowywania Kraju 2030...”. KPZK 2030 zakłada również powstanie w okolicach Gubina elektrowni o mocy powyżej 800 MW⁵.

Potencjał obszaru specjalizacji:

Przyjęcie obszaru: *Innowacyjny (nowoczesny) przemysł tradycyjny* jako inteligentnej specjalizacji województwa lubuskiego znajduje swoje korzenie w zidentyfikowanych w ramach przeprowadzonych badań potencjałach rozwojowych regionu. Potencjał tego obszaru specjalizacji tworzą już obecnie bądź będą tworzyć w przyszłości:

- przedsiębiorstwa sektora motoryzacyjnego, głównie przedsiębiorstwa wspomagające ten sektor, w ramach, których zidentyfikowano najwyższy poziom zatrudnienia w województwie lubuskim;
- przedsiębiorstwa sektora metalowego, których obecność i rozwój w województwie lubuskim uwarunkowana jest wieloletnimi tradycjami regionu. W województwie lubuskim przemysł metalowy był zawsze ważną częścią potencjału gospodarczego, a jego aktualny potencjał jest nadal istotny;
- przedsiębiorstwa sektora drzewnego, meblarskiego oraz papierniczego również o znacznym potencjale zatrudnieniowych, podobnie jak poprzednie dwie branże identyfikowane jako kluczowe obszary specjalizacji gospodarczej województwa;
- przedsiębiorstwa sektora wydobywczego stanowiące strategiczny obszar dla województwa lubuskiego o dużym potencjale rozwojowym w przyszłości;
- potencjał przyrodniczy regionu – lubuskie to region o znacznych walorach przyrodniczych, ale dotychczas mało eksponowanych i wykorzystywanych; uśpiony potencjał regionu, świadczący jednak o specyfice i postrzeganiu województwa jako regionu lesistego niejako predystynowanego do rozwoju produkcji w obszarze np. produkcji papieru;

⁵ Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020, s. 29.

- rozwijające się klastry np. Lubuski Klaster Metalowy w Gorzowie Wlkp.– jedyny jak na razie klaster 2 -krotnie zakwalifikowany do badania PARP – Benchmarking klastrów w Polsce – edycja 2010 oraz 2012, Klaster Transportu, Spedycji i Logistyki (TSL) w Świebodzinie,
- profil lubuskich uczelni – potencjał rokujący na rozwój w przyszłości na bazie np. Uniwersytetu Zielonogórskiego oraz PWZ w Gorzowie Wlkp.

Uzasadnienie wyboru:

Zgodność zaproponowanego obszaru inteligentnej specjalizacji ze zidentyfikowanymi potencjałami regionu oraz priorytetowymi kierunkami rozwoju w Polsce i na świecie tj.:

- potencjał firm sektora motoryzacyjnego intensywnie prowadzących działalność np. na terenie K-S SSE.
- potencjał firm sektora metalowego – branży z dużymi tradycjami funkcjonowania na terenie województwa lubuskiego;
- potencjał firm sektora drzewnego, meblarskiego i papierniczego, które rozpatrywane wspólnie charakteryzują się znacznym potencjałem zatrudnieniowym w regionie;
- posiadany potencjał przyrodniczy predestynujący niejako województwo lubuskie do rozwoju w obszarze np. przemysłu drzewnego czy papierniczego;
- zgodność zaproponowanego obszaru specjalizacji z obserwowanymi w krajach wysokorozwiniętych tendencjami wzmocnienia pozycji i znaczenia małych i średnich przedsiębiorstw, szczególnie istotnych np. w przypadku przemysłu metalowego;
- dynamicznie rosnący popyt na innowacyjne produkty i usługi w zaproponowanym obszarze na całym świecie – duży potencjał rozwojowy poszczególnych sektorów obszaru specjalizacji;
- bliskie powiązanie zaproponowanego obszaru specjalizacji ze specjalizacją *Zielona gospodarka*, pozwalające na tworzenie łańcuchów wartości i generowanie wartości dodanej pomiędzy tymi specjalizacjami np. branża metalowa może być istotnym ogniwem w łańcuchu wartości w stosunku do takich branż, jak rolnictwo, technologie środowiskowe, a także gospodarka odpadami;
- rozwijające się zaplecze instytucjonalne, wspierające tę branżę np. dla branży metalowej – Uniwersytet Zielonogórski oraz PWSZ w Gorzowie Wlkp.

Oczekiwane efekty gospodarcze:

- rozwój firm obszaru specjalizacji;
- tworzenie nowych innowacyjnych firm technologicznych i usługowych również na bazie małych i średnich przedsiębiorstw z dużymi tradycjami funkcjonowania na terenie województwa;
- zwiększenie efektywności i wydajności firm obszaru specjalizacji, także poprzez wzrost eksportu oraz import nowych innowacyjnych rozwiązań;
- ukierunkowanie rozwoju na odbiorców krajowych i zagranicznych; wzrost znaczenia pozycji lokalnych przedsiębiorstw;
- wzmocnienie potencjału naukowego i badawczo-rozwojowego w obszarze specjalizacji;
- nowe powiązania w ramach specjalizacji np. współpraca sektora metalowego ze wszystkimi wskazanymi gałęziami przemysłu;
- rozwój współpracy pomiędzy sferą nauki, badawczo-rozwojową oraz sektorem przedsiębiorstw.

Planowane efekty innowacyjne:

- akceptacja postaw proinnowacyjnych, wzrost zainteresowania sprzedażą nowych lub istotnie ulepszonych produktów/ usług wprowadzanych na rynek, nowymi rozwiązaniami zarówno w obszarze technologii i usług medycznych jak i w odniesieniu do firm sektora rolno-spożywczego oraz firm wspomagających rozwój specjalizacji, szczególnie w obszarze technologii informatycznych;
- rosnący udział firm województwa lubuskiego w grupie liderów zarówno na rynkach: lokalnym i regionalnym jak i rynkach zagranicznych;

- wzrost poziomu zaawansowania technologicznego badanych firm;
- wzrost poziomu zaangażowania w działalność w układzie międzynarodowym;
- wzrost zainteresowania współpracą pomiędzy firmami obszaru specjalizacji a sferą nauki i instytucjami otoczenia biznesu.

Specjalizacja IV. Współpraca i kooperacja biznesowa

Źródło: opracowanie własne

Propozycja inteligentnej specjalizacji IV – **Współpraca i kooperacja biznesowa**, jest specjalizacją silnie powiązaną z potencjałami endogenicznymi regionu. Szczególne znaczenie ma w tym przypadku przygraniczne położenie województwa ułatwiające współpracę i kooperację transgraniczną. Obszar ten podobnie jak specjalizacja *Zdrowie i jakość życia w regionie* jest specjalizacją o charakterze horyzontalnym, obejmującym wiele branż, już dziś silnie współpracujących i kooperujących z firmami zagranicznymi. Wiele z tych firm jak na przykład firmy przemysłu motoryzacyjnego czy firmy branży meblarskiej są podwykonawcami dla dużych, znanych koncernów zagranicznych w Europie i na świecie. Inne firmy na przykład branży środowiskowej czy metalowej kooperują z firmami położonymi w niewielkiej odległości od granicy Polski po stronie niemieckiej.

Cechą charakterystyczną zbudowanego w przedstawiony sposób obszaru specjalizacji jest jego znaczna otwartość i brak wyraźnego ukierunkowania na którąś z branż reprezentowanych w województwie lubuskim (poza sektorem ICT, który w tym przypadku pełni rolę spinającą dla wszystkich innych sektorów w ramach, których ma miejsce współpraca i kooperacja biznesowa). Istotną rolę w tym obszarze pełnią również bądź będą pełnił w przyszłości:

- firmy świadczące usługi doradcze i konsultingowe – potencjał dotychczas słabo identyfikowany w województwie lubuskim, którego wzrost powinien następować systematycznie wraz z dalszym rozwojem potencjału naukowego i badawczo-rozwojowego regionu;

- instytucje otoczenia biznesu oraz jednostki badawczo-rozwojowe - rozwój, których również powinien uzupełnić w przyszłości widoczną lukę w tym zakresie w regionie np. na bazie Parku Naukowo-Technologicznego Uniwersytetu Zielonogórskiego (PNT UZ) w Nowym Kisielinie, Parku Technologii i Logistyki Przemysłu „INTERIOR” w Nowej Soli czy Gorzowskiego Ośrodka Technologicznego Parku Naukowo-Przemysłowego Sp. z o. o. w Gorzowie Wlkp.
- oraz klastry, których dynamiczny przyrost w województwie lubuskim obserwowany jest od kilku lat – obecnie na terenie województwa zidentyfikowanych jest kilkanaście nowych inicjatyw klastrowych.

Obecny potencjał sfery badawczo-rozwojowej w województwie lubuskim jest niewystarczający, ale podejmowane inicjatywy w tym zakresie pozwalają sądzić, że sytuacja w tym zakresie będzie ulegała systematycznej poprawie. Do tej pory np. udział zatrudnionych w sektorze badawczo-rozwojowym w pracujących ogółem w województwie utrzymywał się na poziomie znacznie niższym niż przeciętnie w kraju. W 2011 r. w województwie lubuskim zidentyfikowanych zostało 31 podmiotów, które prowadziły działalność badawczo-rozwojową, tj. systematycznie prowadziły prace twórcze, w celu zwiększania zasobów wiedzy oraz poszukiwania nowych zastosowań dla tej wiedzy, jak również zlecały wykonanie takich prac innym podmiotom. W sektorze przedsiębiorstw z tych 31 podmiotów zidentyfikowanych zostało 26 przedsiębiorstw. Wzrost liczby tego typu jednostek powoduje również wzrost nakładów na działalność badawczo-rozwojową. Potwierdzeniem jest np. wzrost o 56,9% w 2010 r. nakładów na działalność B+R w porównaniu do roku poprzedniego.

W przypadku specjalizacji *Współpraca i kooperacja biznesowa* szczególnego znaczenia nabierają takie czynniki, jak:

- zdolności relacyjne – czyli umiejętność nawiązywania współpracy i kooperacji w łańcuchu wartości, w tym także z partnerami zagranicznymi;
- możliwości generowania nowych, innowacyjnych rozwiązań na bazie współpracy pomiędzy głównymi aktorami wskazanymi w ramach obszaru specjalizacji;
- zdolności do rozpowszechniania udoskonalonych produktów i usług, nowych rozwiązań;
- szybkość dostrzegania zmian w otoczeniu, zdolność do elastycznego dostosowywania się do nich dzięki wypracowanym modelom współpracy pomiędzy różnymi interesariuszami procesu tworzenia nowych rozwiązań czy nawet innowacji;
- lepsze dostosowanie do szybko zmieniających się warunków otoczenia;
- zwiększenie liczby globalnych powiązań na poziomie mikroekonomicznym – w tym przypadku przedsiębiorstw i współpracujących z nimi organizacji: instytucji otoczenia biznesu, jednostek badawczo-rozwojowych czy klastrów;
- propagowanie modelu gospodarki opartej na wiedzy (GOW) jako gospodarki przyszłości w kontekście województwa lubuskiego, w którym czynnik ludzki jest ważnym potencjałem regionu.

Ze względu na przygraniczne położenie województwa, przedsiębiorcy prowadzący działalność na terenie regionu mają znacznie większe możliwości nawiązywania współpracy i kooperacji z firmami zagranicznymi, co zarówno w obecnych jak i przyszłych realiach gospodarczych jest bardzo ważną przewagą konkurencyjną. Potencjał ten trzeba utrzymywać i wzmacniać, traktując go jako specjalizację regionu. Wykorzystując kontakty i nawiązaną współpracę firmy województwa lubuskiego mogłyby być pośrednikami w modernizacji i wdrażaniu rozwiązań pozyskiwanych z innych krajów europejskich. Trzeba podkreślić, że choć obecnie wszystkie firmy z Polski mogą nawiązywać współpracę zagraniczną to jednak w kontaktach tego typu bliskość aglomeracyjna nadal ma olbrzymie znaczenie dla skuteczności takich działań; w szczególności w początkowej fazie współpracy nie daje się jej zastąpić kanałami elektronicznymi.

Potencjał obszaru specjalizacji:

Przyjęcie obszaru: *Współpraca i kooperacja biznesowa* jako inteligentnej specjalizacji województwa lubuskiego znajduje swoje korzenie w zidentyfikowanych w ramach przeprowadzonych badań potencjałach rozwojowych regionu. Potencjał tego obszaru specjalizacji tworzą lub będą tworzyć w przyszłości:

- przedsiębiorstwa kooperujące i współpracujące z firmami zagranicznymi;
- przedsiębiorstwa sektora ICT;
- instytucje otoczenia biznesu oraz jednostki badawczo-rozwojowe;

Instytucje otoczenia biznesu funkcjonujące na terenie województwa lubuskiego są zróżnicowane pod względem formy, zakresu i doświadczenia w działaniach wspierania innowacyjności. Wśród nich funkcjonują m.in.: Agencja Rozwoju Regionalnego S. A. w Zielonej Górze, Zachodnia Izba Przemysłowo-Handlowa w Gorzowie Wlkp., Organizacja Pracodawców Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze, Lubuski Sejmik Gospodarczy, Organizacja „Lubuscy Pracodawcy” z siedzibą w Gorzowie Wlkp., Lubuska Fundacja Zachodnie Centrum Gospodarcze w Gorzowie Wlkp., punkty Krajowego Systemu Usług (KSU), nadzorowanego i wspieranego przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Lubuski Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o. o. działający przy Agencji Rozwoju S. A. w Zielonej Górze, Centrum Obsługi Inwestora oraz Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów w ramach Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego, Lubuski Fundusz Pożyczkowy działający przy Agencji rozwoju Regionalnego. Coraz większego znaczenia dla rozwoju regionów, dynamizowania sektora B+R nabierają także parki przemysłowe i naukowo-technologiczne oraz ośrodki badawczo-rozwojowe.

W województwie lubuskim funkcjonuje w tej sferze Park Naukowo-Technologiczny Uniwersytetu Zielonogórskiego z siedzibą w Nowym Kisielinie koło Zielonej Góry, Park Technologii i Logistyki Przemysłu INTERIOR w Nowej Soli, Centrum Energetyki Odnawialnej PWSZ uruchomione w Sulechowie oraz Lubuski Ośrodek Innowacji i Wdrożeń Agrotechnicznych w Kalsku⁶. W Gorzowie Wlkp. w 2013 r. utworzono Gorzowski Ośrodek Technologiczny Park Naukowo-Przemysłowy Sp. z o.o. (GOT PNP Sp. z o.o.)

- klastry;
- firmy świadczące usługi doradcze i konsultingowe;
- wysokowykwalifikowana siła robocza oraz kapitał potrzebny do realizacji nowych pomysłów i projektów.

Wysoki poziom wykształcenia to potencjał, którego dalszy rozwój jest jednym z czynników warunkujących dalszy rozwój regionu. Dobrze wykształcone społeczeństwo poszukujące i znajdujące zatrudnienie na terenie województwa w zawodach zgodnych z posiadanym wykształceniem i kwalifikacjami, będzie w dłuższej perspektywie czasowej czynnikiem przyspieszającym rozwój. Poziom wykształcenia jest jednym z ważniejszych czynników mających wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy danego obszaru, głównie ze względu na związek posiadanego wykształcenia z powodzeniem na rynku pracy, przedsiębiorczością mieszkańców czy poziomem dochodów. Według wyników ostatniego Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań, wykształcenie wyższe w województwie posiada około 17% mieszkańców, przy czym odsetek ten jest znacznie wyższy niż w roku 2002 (8,57%). Tendencje te charakterystyczne są w zasadzie dla większości regionów w Polsce, gdzie również odnotowano znaczny przyrost osób z wykształceniem wyższym przy jednoczesnym spadku liczby osób z wykształceniem średnim zawodowym.

Specjalizacja ma charakter wspomagający dla innych, z jednej strony będzie się ona rozwijała jako samodzielny obszar również w wyniku postępu pozostałych zidentyfikowanych specjalizacji, z drugiej strony będzie ona również miejscem do rozwoju nowych obszarów specjalizacji regionu.

⁶ <http://www.innowacje.lubuskie.pl/>

Uzasadnienie wyboru:

Zgodność zaproponowanego obszaru inteligentnej specjalizacji ze zidentyfikowanymi potencjałami regionu oraz priorytetowymi kierunkami rozwoju w Polsce i na świecie tj.:

- dający szanse rozwoju w przyszłości potencjał sektora badawczo-rozwojowego oraz rozwój potencjału w obszarze instytucji otoczenia biznesu;
- potencjał firm sektora ICT – dynamicznie rozwijający się w województwie lubuskim, będący ogniwem łączącym wszystkie identyfikowane na terenie regionu sektory gospodarcze;
- dający szanse rozwoju w przyszłości potencjał firm świadczących usługi doradcze i konsultingowe, których przyrost powinien następować wraz z rozwojem instytucji otoczenia biznesu i sektora badawczo-rozwojowego;
- obserwowany dynamiczny przyrost liczby klastrów i inicjatyw klastrowych na terenie województwa lubuskiego, wymagający oceny możliwości rozwojowych i trwałości funkcjonowania;
- obserwowane na całym świecie tendencje do utraty znaczenia tradycyjnych czynników wytwórczych takich jak: ziemia czy zasoby naturalne na rzecz wzrostu znaczenia informacji i wiedzy jako najważniejszych czynników wzrostu;
- wzrost znaczenia konkurencyjności wartości dodanej do standardowych warunków funkcjonowania przedsiębiorstw w postaci szeroko zakrojonej współpracy i kooperacji biznesowej;
- liberalizacja polityki gospodarczej pobudzająca innowacyjność i pozwalająca na swobodę przepływu czynników wytwórczych, dóbr finalnych oraz usług okołobiznesowych, umożliwiającą szybkie przenikanie najlepszych rozwiązań oraz ich upowszechnianie;
- propagowanie modeli biznesowych ułatwiających współpracę gospodarczą, pozwalających na bezpieczniejsze funkcjonowanie w warunkach ciągłych zmian otoczenia – rozwój powiązań nieformalnych opartych na zaufaniu i współpracy (w tym networking, a także wykorzystanie idei społecznej odpowiedzialności biznesu).

Oczekiwane efekty gospodarcze:

- rozwój jednostek tworzących obszar specjalizacji;
- tworzenie nowych innowacyjnych modeli biznesowych ułatwiających funkcjonowanie w warunkach ciągłych zmian otoczenia;
- zwiększenie efektywności i wydajności firm różnych sektorów identyfikowanych na terenie województwa lubuskiego poprzez intensyfikację współpracy ze sferą naukową oraz badawczo-rozwojową;
- rozwój firm wspomagających, szczególnie w obszarze technologii informatycznych;
- wzmacnianie potencjału naukowego i badawczo-rozwojowego oraz potencjału instytucji otoczenia biznesu w regionie;
- nowe powiązania w ramach specjalizacji pomiędzy różnymi sektorami gospodarczymi a instytucjami otoczenia biznesu, sektorem B+R oraz klastrami;
- intensywny, trwały i efektywny rozwój klastrów.

Planowane efekty innowacyjne:

- akceptacja postaw proinnowacyjnych, wzrost zainteresowania sprzedażą nowych lub istotnie ulepszonych produktów/ usług wprowadzanych na rynek, nowymi rozwiązaniami w różnych sektorach gospodarki;
- rosnący udział firm województwa lubuskiego w grupie liderów zarówno na rynkach: lokalnym i regionalnym jak i rynkach zagranicznych;
- wzrost poziomu zaawansowania technologicznego firm;
- wzrost poziomu zaangażowania w działalność w układzie międzynarodowym;

- wzrost zainteresowania współpracą pomiędzy firmami a sferą nauki, instytucjami otoczenia biznesu, jednostkami B+R oraz klastrami;
- wzrost znaczenia lokalnych sieci biznesowych jako zorganizowanych form powiązań, elastycznie dostosowujących się do zmieniającego się otoczenia, zdolność do szybkich przeobrażeń na bazie posiadanych zasobów, w tym intelektualnych oraz informacyjnych;
- rozwój kapitału ludzkiego, głównie poprzez rozwój jednostek naukowych oraz wyspecjalizowanej kadry regionalnej gospodarki;
- Innowacje marketingowe, nowe modele biznesowe.
- innowacje społeczne, w tym rozwój ekonomii społecznej, w szczególności w zakresie budowania partnerstwa na rzecz rozwoju kapitału społecznego w regionie